

8 plec

desembre 2001

informatiu d'Eina

Passeig Santa Eulàlia 25
08017 Barcelona
Tel. 93 203 09 23
Fax 93 280 05 54
info@eina.edu
www.eina.edu

Comunicat dels centres d'ensenyament d'art i disseny
Fet a Eina: SR3, Envasos per aliments líquids Pep Trias
Conversa entre Anna Calvera i Isabel Campi
Corresponsal a Delft Ferran Capo

Editorial

Creació visual a Catalunya: un capital mal administrat

És un tema recurrent, en els últims mesos, comentar la pèrdua de pes de Barcelona en relació amb Madrid. Tot i que aquest tipus de polèmiques mediàtiques se centren bàsicament en comparar el volum d'inversió pública en infraestructura, però convé no perdre de vista quina és la situació en el terreny cultural. En aquest sentit, tot sembla indicar que la cultura visual es troba en clar retrocés en relació a l'aparent bona salut de la cultura 'auditiva': per a òpera, música, teatre i doblatge cinematogràfic és fàcil mobilitzar recursos emocionals i materials. És en les arts visuals on el greuge comparatiu en inversions amb Madrid es fa més evident, la consolidació d'ARCO i el pressupost del MNCARS han suposat una ja inqüestionable pèrdua de la capitalitat de Barcelona en l'art contemporani, i res sembla indicar que s'intenti recuperar l'espai i el temps perduts. En quina situació es troba el disseny? Sembla clar que en aquest cas la balança continua inclinant-se pel costat català, però convé no perdre de vista certs símptomes rera els quals podem trobar-hi els inicis d'un canvi. D'una banda, no hem d'oblidar que el disseny a Catalunya s'ha desenvolupat a partir d'un entramat de petites i mitjanes empreses, tot i els avantatges en dinamisme i foment de la creativitat que aquest model comporta també cal considerar les dificultats de projecció exterior i el perill d'acabar depenent de la demanda interna. Aquesta regionalització pot ser encara més acusada si tenim present que les grans multinacionals estan tendint a localitzar la seva seu peninsular a Madrid, fet que pot ser origen d'un pol d'atracció per al desenvolupament d'un sector del disseny més proper als centres de presa de decisions i que progressivament vagi adquirint un protagonisme que ara, no té.

Un segon símptoma preocupant afecta l'ensenyament del disseny. Si bé des de mitjans dels anys 90 les universitats catalanes han optat per vincular-se a la formació específica d'un nou perfil de dissenyador a través de títols propis, i en aquest moment ja són sis les universitats que fan ús d'aquesta fórmula. Des de la Conselleria d'Ensenyament es presenta un projecte de decret regulador dels estudis de disseny que els relega de nou a l'entorn dels ensenyaments secundaris i de la capacitació professional. Es tracta d'una titulació ambigua que se solapa tant amb els Cicles Formatius com amb els Graduats i Graduats Superiors en Disseny i que enlloc de regularitzar enterboleix i crea confusió en el conjunt. Una titulació com aquesta pot tenir cert sentit pel context espanyol necessitat encara d'un primer pas que doni embranzida a una formació en disseny sense massa tradició ni referents propis, però convé no oblidar que adoptar aquest 'primer pas', a Catalunya seria clarament fer un pas enrera. És significatiu l'error que aquest projecte de decret representa el fet que la totalitat de les escoles —tant de titularitat pública com privada— que imparteixen el Graduat o el Graduat Superior en Disseny, així com la CEADC, hagin manifestat conjuntament el seu rebuig en un comunicat que reproduïm en aquest mateix número del Plec. La postura d'Eina sobre el cas és clara: la formació en disseny necessita seguir creixent i consolidant-se i la via adequada és precisament la que s'havia iniciat des de Catalunya: aprofundir en la inserció del disseny dins l'àmbit universitari

Il·lustració feta a partir de la sèrie de gravats de Francesc Todó (veure pàg. 3) realitzada en motiu del sopar de Nadal de professors d'EINA el curs 1979-80.

A la franja superior, imatge del projecte de final de carrera SR3, Envasos per aliments líquids, de l'alumne Pep Trias (pàg. 2). La seqüència explica la col·locació del tap als envasos; 1, 2 i 3- Treure la pestanya de la part superior. 4- Posar la pinça verticalment. 5- Treure la llengüeta, tançar i esquinçar. 6- Introduir el tub, enroscar i llestos per a servir.

Consell Editorial

Antoni Mari
Oriol Pibernat
Octavi Rofes
Mercè Valeri
Xavier Vallverdú

Col·laboradors No.7

Anna Calvera
Isabel Campi
Ferran Capo
Jordi Fulla
Pep Trias

Disseny Gràfic

Gemma Terol

Impressa
Masanas Gràfiques
Carrer de les Moles 31

Comunicat conjunt dels centres d'ensenyament d'art i disseny sobre els Estudis Superiors de Disseny LOGSE

Aquest comunicat ha estat signat per:

Elisabeth Plantada
Directora de BAU,
Escola de Disseny
Centre vinculat a la
Universitat de Vic

Agustí Hurtado
President de la
CEADC, Coordinadora
d'Escoles d'Art i Disseny
de Titularitat Pública de
Catalunya

Oriol Pibernat
Director d'EINA, Escola
de Disseny i Art.
Centre vinculat a la
Universitat Autònoma
de Barcelona

Maria Feu
Directora en funcions
d'Elisava, Escola
Superior de Disseny,
Centre vinculat a la
Universitat Pompeu
Fabra

Josep M. Vidal
Director de l'Escola
Massana, Centre d'Art i
Disseny vinculat a la
Universitat Autònoma
de Barcelona

Enric Tarrida
Director d'ESDI, Escola
Superior de Disseny,
Centre vinculat a la
Universitat Ramon Llull

Iciar Oliden
Directora General de la
Escuela Superior de
Diseño i Moda Felicidad
Duce

Santiago Roqueta
Director de la titulació
de Graduat Superior en
Disseny de la
Universitat Politècnica
de Catalunya

Conxita Mataró
Directora de LAI, Escola
Superior de Disseny,
Centre associat a la
Universitat Internacional
de Catalunya

En relació al projecte de "Decret pel qual s'estableix l'ordenació curricular dels ensenyaments superiors de Disseny i se'n regula la prova d'accés" elaborat per la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, els centres de formació en art i disseny que signen aquest comunicat -que representen l'àmplia majoria d'entitats, públiques i privades, vinculades a l'ensenyament del Disseny a Catalunya- es manifesten en el sentit que segueix:

Els anomenats Estudis Superiors de Disseny LOGSE són el resultat d'un procés mal plantejat des dels seus inicis i que no té en compte l'evolució que ha seguit l'ensenyament del disseny a Catalunya, ni les fites acadèmiques assolides. Com a resultat, la implantació d'aquests estudis en el marc català introdueix un element de confusió per encavalcar-se amb altres estudis ja existents.

Coincidència de currículums amb els Cicles Formatius Superiors

El currículum proposat per als Estudis Superiors de Disseny LOGSE és molt coincident amb els ja existents Cicles Formatius de Grau Superior d'Arts Plàstiques i Disseny. La diferència entre plans d'estudis no és de nivell sinó de dedicació en hores lectives; però, no obstant això, no es contempla cap mecanisme de convalidacions ni l'articulació dels accessos.

De fet, és una prioritat planificar els Cicles Formatius d'Arts Plàstiques i Disseny de manera particular, tal com preveu la LOGSE que considera aquests ensenyaments, explícitament, com de règim especial, la qual cosa permetria corregir els problemes actuals dels Cicles, adequant els estudis a les demandes laborals específiques. D'altra banda, presumiblement, la coexistència dels Cicles Formatius de Grau Superior amb aquests nous estudis generarà confusió en l'alumnat ja que ni es diferencien els currículums suficientment, ni s'estableix una jerarquia clara en la titulació (completament ambigua en el cas dels nous estudis que es proposen).

Uns estudis superiors no universitaris

El desplegament d'una via LOGSE d'Estudis Superiors de Disseny no s'adiu ni amb l'aspiració històrica del sector del disseny d'homologar en l'àmbit universitari els estudis de disseny i omet el fet que actualment existeixen a Catalunya estudis de disseny superiors reconeguts per les universitats. Per tant, aquests nous estudis LOGSE suposarien un retrocés en el grau de reconeixement acadèmic oficial del disseny i és clarament desfavorable pel desenvolupament de la disciplina; ja que

-El disseny no pot contemplar-se purament com a un ofici tècnic sinó com a una activitat amb parentiu amb altres que, com l'arquitectura, les belles arts, les enginyeries, les ciències de la comunicació i àudio-visual, s'inscriuen en el marc universitari.

-És necessari poder accedir a un ensenyament del disseny en tots els nivells de formació universitària: primer i segon cicle, i tercer cicle amb diplomatures de postgrau, màsters i cursos de doctorat. Els estudis LOGSE són "equiparables" a un primer cicle universitari.

-Actualment la majoria d'intercanvis internacionals d'estudiants es fan dins el marc de programes universitaris (Erasmus, etc.). Els estudis LOGSE, malgrat presentar-se com a superiors restaran exclosos d'aquests programes.

-El marc universitari no limita les activitats a la formació sinó que promou les activitats de recerca, tan necessàries per una disciplina com el disseny. Els estudis LOGSE atorguen un marc exclusivament orientat a la capacitació professional.

Conseqüents amb els arguments exposats:

Demanem al Departament d'Ensenyament que no implanti els Estudis Superiors de Disseny LOGSE a Catalunya, reconsideri i racionalitzi la política d'ensenyaments relacionats amb les arts plàstiques i el disseny en tots els nivells educatius i, particularment, reordeni els Cicles Formatius de Grau Superior d'Art i Disseny.

Apel·lem a les universitats catalanes per tal que manifestin la incoherència que representen aquests Estudis Superiors de Disseny LOGSE enfront la via universitària iniciada a Catalunya i treballin activament de cara a l'homologació dels estudis universitaris de disseny de primer i segon cicle.

Barcelona, 3 de Desembre de 2001

SR3, Envasos per aliments líquids Pep Trias

SR3, *Envasos per aliments líquids*, és un Projecte Fi de Carrera de l'itinerari de Dissey de Producte de l'estudiant Pep Trias tutoritzat pel professor Jorge Martín. El projecte es va presentar a la convocatòria de setembre del 2001 i el tribunal, compost per André Ricard, Niell O'Flynn i Jaume Barrera, li atorgà la qualificació d'Excel·lent.

Aquest projecte neix de la reflexió sobre un tema de màxima actualitat: el residu. SR3 és un projecte de denúncia dirigit a un usuari actiu, que entén el reciclatge i la reutilització més com un deure que no com una obligació.

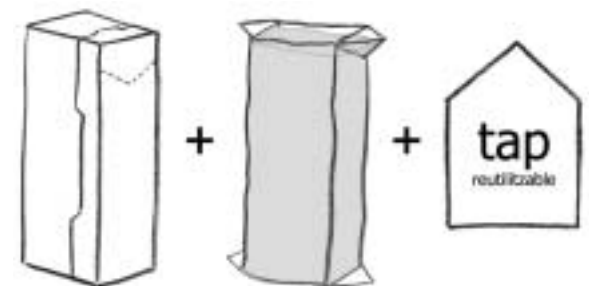
La proposta SR3 es concreta en envasos per a aliments líquids de primera necessitat: aigua, oli, suc i llet. SR3 és un nou envàs que s'aproxima a una lògica de consum de materials facilitant-ne la separació i fent ús d'un tap reutilitzable. Les alternatives a l'envàs de vidre es limiten actualment a dues opcions dominants tot i ser poc satisfactòries: l'ampolla de plàstic que consumeix una gran quantitat de material per a un sol ús, o el tetra-brik que obliga a un costós procés de separació de materials. D'acord amb l'esperit del projecte, aquest s'acompanya per una imatge gràfica on es proposa un criteri estàndard per tots els productes amb l'aliment com a protagonista, desvaloritzant, així, la imatge de marca.

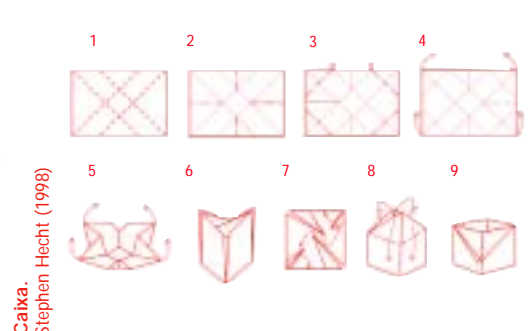
Junts, no enganxats.

Desenvolupat en el format de litre i mig, aquest envàs s'adquireix com a bossa de polietilè protegida per una caixa de cartró reciclat. És l'usuari qui col·loca el tap dosificador reutilitzable a casa. La caixa de cartró té unes dobles llengüetes que subjectaran la bossa per tres punts estratègics i, a les parets exteriors, presenta una capa de parafina per a protegir l'envàs de la humitat. El tap dosificador és a la vegada un quart punt de subjecció.

Al final del seu ús, els materials entraran directament a la cadena de reciclatge un cop separats pel mateix usuari. Tirant de la pestanya lateral de la caixa l'estructura es desmunta i permet la separació de materials. La seva capacitat de plegar-se quan no conté líquids rendibilitza l'espai de transport.

Abans de llençar el Plec...

Disseny i recerca: "Torna una època d'estudi i reflexió i no tant de producció"

El convenciment de que el futur del disseny passa pel foment de la recerca ens ha portat, des del Plec, a convidar a Isabel Campi, professora de l'assignatura Història de l'Art i el Disseny II a Eina i autora del llibre *Iniciació a la Història del Disseny Industrial* (Barcelona:Edicions 62, 1987), i a Anna Calvera, professora de Teoria i Història del Disseny a la Universitat de Barcelona i autora de *La Formació del Pensament de William Morris* (Barcelona: Destino, 1992), a mantenir una conversa sobre la situació actual i els reptes que planteja la investigació en disseny.

IC) Tu que ensenyes a la Facultat de Belles Arts de la UB, que dirigeixes tesis doctorals i que estàs molt en contacte amb universitats estrangeres que es plantegen la qüestió de la investigació en el disseny, m'agradaria que definissis un mica com s'entén. Perquè a mi em sembla que una cosa és la investigació que es fa per a la realització de projectes concrets, una altra la que es fa sobre la pròpia disciplina i una tercera la que disciplines diverses (la història, la sociologia, la psicologia, ...) poden fer sobre el disseny.

AC) Tens tota la raó. Hi ha moltes maneres possibles d'investigar sobre el disseny. De fet, cada vegada que iniciem una recerca que ha d'acabar tenint la forma legal i material d'una tesi doctoral, hi ha feina a triar el tema, decidir el punt de vista des del qual abordar-lo i trobar el mètode d'estudi adequat. A mi, per això, hi ha una cosa que em preocupa molt que és l'objectiu de cada tesi, saber per a què ha de servir.

IC) Evidentment. Però què entens per "utilitat" en aquest terreny? A mi em sembla que la recerca no cal que tingui sempre un objectiu immediat d'aplicació.

AC) Quan nosaltres vam començar, teníem un objectiu molt clar: augmentar el coneixement sobre el disseny, contribuir a la seva fonamentació disciplinària, perquè com a pràctica professional superés el discurs d'ofici i tornés a disposar d'un discurs propi que li permetés adaptar-se a noves realitats i a gestionar els projectes des de bon començament.

ment. Al disseny li cal encara un esforç en pro de la seva dignificació disciplinària que li reporti un reconeixement competencial del seu saber. Per fer això ens serveixen tant aquelles investigacions que, des de la metodologia pròpia d'altres disciplines, aborden i expliquen el disseny com a fenomen, com totes aquelles altres que generen coneixement sobre coses que el dissenyador necessita saber quan dissenya. Una seria la investigació sobre el disseny i l'altra una investigació des del disseny.

IC) Això està molt bé, però no creus que a més de la dignificació disciplinària hi ha la qüestió de la innovació? No es pot fer autèntica innovació si no hi ha recerca. Si no en fem, mai farem un disseny que vagi més enllà de la "novetat" i això a la llarga no té futur. Jo crec que el disseny que es fa aquí és formalment nou, però poca cosa més.

AC) Exactament. Però això que és tan clar i fàcil de dir, és molt complex a l'hora de portar-ho a la pràctica i planteja no pocs problemes epistemològics. Anant pel món m'he adonat que a més hi ha noves necessitats socials i que les instàncies polítiques i científiques creuen en la investigació per trobar solucions noves. Hi veuen el camí per a l'obtenció d'un saber i d'unes vies d'aplicació tecnològica innovadores que es puguin transferir directament a les empreses. Per això, si es mira des de la perspectiva del disseny, cal saber què diferencia la innovació de la creativitat, i quant una en reporta l'altra.

IC) Estem d'acord que definir les línies de recerca és complex, però suposant que existeixin, al nostre país com es poden finançar i quines institucions s'hi han d'implicar? Les empreses? Les universitats públiques? Les escoles privades?

AC) Mira, jo crec que, com en tot, qui pugui i vulgui fer-ho, que ho faci. Si se'n surt, tot això que ha guanyat. Ara bé, de moment s'ho plantegen aquelles institucions la funció de les quals ja era la investigació des de bon començament, com és el cas dels departaments universitaris. Un problema important llavors és la gestió i el finançament dels programes de recerca. Això s'assoleix mitjançant convocatòries públiques adreçades a incentivar i promocionar la investigació (són els programes d'I+D). Per tal d'ubicar els projectes segons les disciplines a les quals pertanyen, s'utilitza la nomenclatura estàndard de les Ciències i les Tecnologies elaborada per la UNESCO. Molts països la fan servir. El disseny no està identificat en aquesta nomenclatura com a tal i per això vam pensar que calia sol·licitar de la comissió de política científica de la UNESCO que reconegués el disseny com a disciplina concedint-li un número de codi. Hem proposat que es reconegués el disseny com a disciplina i també les diverses subdisciplines que el componen.

IC) Ho conec i em sembla que ha estat una iniciativa molt encertada. No obstant no sé com al nostre país es pot fer recerca a les escoles universitàries, malgrat que fa

quaranta anys que ensenyen disseny. Potser l'única via és el patrocini empresarial i sense que la recerca tingui validesa acadèmica. A més hi ha el problema del professorat. Ho sé per experiència, per més currículum que tingui un dissenyador, si no és llicenciat o doctor és impossible que entri en un programa oficial d'I+D. El problema no és tant que les escoles o universitats siguin públiques o privades, sinó que encara no està estructurat l'accés al segon i al tercer cicle. Ni tan sols existeix una llicenciatura de disseny!

AC) Així és, continuem anant amb una sabata i una espardeinya malgrat els molts intents que es fan per trobar l'estructura legal més adequada. Però jo no en faria massa cas, com mai se n'hi ha fet. Tal com estan les coses i el món en el qual vivim, davant d'una idea bona i amb possibilitats reals d'aplicació, rarament es va a mirar el caràcter de la institució que ho demana i molt menys el títol del responsable. Lògicament, el títol de doctor és una garantia per al tribunal que jutja els projectes pel que fa a la seriositat, la constància i l'experiència en investigació de la persona responsable, però la viabilitat o la novetat de la idea són criteris sovint molt importants, com també ho són els contactes internacionals i la possibilitat que la idea tingui un impacte científic i pràctic real. Per això, ànim i a posar-se a investigar. Torna una època d'estudi i reflexió i no tant de producció.

Breus

Jordi Fulla, Premi d'Obra Gràfica Enciclopèdia Catalana

La Fundació Enciclopèdia Catalana ha premiat a Jordi Fulla en la 4ª edició del Premi d'Obra Gràfica.

Jordi Fulla va cursar Estudis d'Art a Eina i actualment és professor de les assignatures Color i Projectes d'Art.

Reproduïm l'obra NK-429 *BIJOU*, litografia a tres tintes de 58X76 amb una edició de 125 exemplars que s'incorpora a la col·lecció de litografies d'artistes Catalans Contemporanis d' Enciclopèdia Catalana.

Concessió de la Creu de Sant Jordi a Francesc Todó

El passat 12 de novembre, Francesc Todó va ser guardonat amb la Creu de Sant Jordi en reconeixement a la seva trajectòria com a pintor i gravador, així com per la seva dedicació a la docència. En aquest sentit cal destacar la vinculació de Francesc Todó amb Eina on, fins el curs 1994-95, va impartir diversos tallers d'aquarel·la, litografia i dibuix de representació. El desembre de 1997 va ser nomenat Amic d'Eina, en motiu d'aquest reconeixement Albert Ràfols va destacar "les seves classes de dibuix i aquarel·la, en les quals va inculcar als seus alumnes una mica de sentit del color, de les transparències i subtilitats de l'aquarel·la, cosa que tan bé sap mostrar en les seves pròpies obres."

Delft per Ferran Capó

Ferran Capó

Estudio a EINA el 4t curs de l'itinerari de Disseny de Producte del Graduat Superior en Disseny, tinc 22 anys i, a punt d'acabar la carrera, tinc més facilitat en pensar que en actuar, encara que intento suplir aquesta carència amb dosis diàries d'skate i carrer. Sempre he viscut al voltant de Barcelona, però em trobo fent un intercanvi d'Erasmus amb la Universitat Tècnica de Delft, Holanda.

La universitat compta amb una gran quantitat de recursos a disposició dels estudiants i amb plans d'estudi que estan més dirigits a l'afectivitat, la capacitat per condicionar el sentit dels impulsos i les reaccions, que no cap a l'efectivitat, el grau d'eficàcia veritable, dels estudis que es realitzen.

Tingueu clar que aquesta afectivitat emocional entre estudiant i matèria resulta més efectiva que pensar només en termes d'eficàcia utilitarista. Vaig venir amb la intenció de completar el meu aprenentatge teòric d'escola de disseny amb una mica de la pràctica d'universitat tècnica. Estudio disseny, però el que m'obsessionen són les formes: d'on surten, què signifiquen... Crec que tot té una energia interior, un buit que ha de sortir a fora, que s'ha de formar, i que ho fa agafant forma. D'una molècula a la galàxia... passant pels dissenyadors tot té aques-

ta energia, aquest buit, aquesta necessitat de donar forma a allò que no en tenia. No hauriem, doncs, els dissenyadors començar estudiant el buit per entendre la forma i trobar-nos amb el seu veritable contingut? La seva raó de ser?

Aquí a Holanda ho tenen clar: el paisatge canvia ràpidament, les noves tècniques s'adapten ràpid, nous edificis sorgeixen on només hi havia fang. Tal com canvia l'espai urbà o social sembla que també canvien els humans, els seus costums, la seva cultura, el seu context d'experiència. Sembla clar que han arribat al convenciment que els dissenyadors, arquitectes, artistes poden canviar la humanitat. No estarem caient ara en el mateix parany en què abans van caure pensadors, escriptors o músics? És possible generar canvis radicals des del disseny?

Els canvis es produeixen quan s'accepta un nou objecte, un nou costum... Es respecten massa, des de Catalunya, la història i els costums? Aquí, a Holanda, tothom pot reconèixer la influència que l'arquitectura, l'art, i el seu germà boig i incomprens, el disseny, han tingut i tenen sobre el paisatge. I això té conseqüències negatives: com que les novetats s'adapten ràpidament resulta que els ressons d'aquestes novetats arriben a tot arreu... La novetat és immediatament manipulada, transformada i readaptada. Copiada arreu perd el seu

contingut real i tan sols ens deixa el seu esquelet, la forma, l'embolcall d'aquella idea, aquell buit que va agafar forma. Llavors deixa de tenir raó de ser i perd tota la seva força i multitud de formes sense raó ocupen l'espai: edificis a la mondrian que són un insult a la vista, objectes inútils i llejos, desfasats, costums clicxé i diversió kirsch... Això pels holandesos no representa un problema: la seva cultura actual està focalitzada en la novetat, sense cap por de tirar un edifici, un monument, o una idea a terra quan ja no sigui vàlida... amb la idea que només allò veritable podrà superar el pas del temps, Queda molt per fer i molt per aprendre.

Fe d'errades

En el Fet a Eina del Plec 07 es feia referència a "Mercé Nadal", en lloc de Mercé Badal, professora de Tecnologia I de Disseny d'Interiors, i membre del Tribunal que va evaluar el PFC *Aqua.net* d'Albert Pérez

Digitalització
Escàner cilíndric i pla
Photo CD, Pro-Photo CD

Filmació
Negatius i diapositives

Retoc electrònic
Tractament digital d'imatges
Preparació arxius digitals

Copiat directe digital
Còpies plotter
Còpies LIGHT JET-LASER LAB
Sublimació
Paper Normal (Fiery/KODAK)

Tel. 93 201 63 88
egm@ibernet.com
egmprod@ibernet.com
www.egm.es

Fotoacabats
Muntatge
FOAM/Melamina/Forex
Plastificats

JMG GARROFÉ DISSENY

Identitat
corporativa

Packaging

Publicacions
institucionals
i empresarials

Tel. 93 208 15 30
jmg@garrofe.com

Anre Store, S.L.

Venta y distribución
de papeles especiales
al mayor y al detalle

Tel. 93 414 32 62
papershop@anestore-group.com
www.anestore-group.com

DISPAP

Tel. 93 412 33 44
Fax 93 412 12 60
Fontanella 12 bis 5è Barcelona